

Det maa ikke ganske glemmes ved denne Sags Behandling, at Staten altid har Ret til at expropriere, hvis det virkelig maatte kræves af Almeenvellet, og da vilde Godseierne, saaledes som det med Føie allerede blev udtalt af Landhocommissionen, langtfra opnaae, hvad der bydes dem ved en Afløsning. Jeg troer derfor, at, om vi end ikke komme til et directe Botum i denne Sag, saa have vi dog gennem vor Behandling af Lovforslaget gjort et virkelig Fremskridt og bundet Udsigt til Fæstevæsenets Afløsning paa et Grundlag, der ikke hviler paa en saafaldet Overenskomst, nei, paa noget meget Bedre end en Overenskomst, der skulde fremgaae af en Tilslutning fra Mænd udenfor Rigsdagen, og som Erfaring viser saa let kan gaae istykker, men paa selboverveiede Udtalelser af dygtige Repræsentanter for Godseierstanden, paa deres Udtalelser i Betænkningen af, at det ikke er ulovlig Evang, men retmæssig Fordring, billigt og retfærdigt, at de Gjenstridige tilpligtes at komme med Salgsplaner; en saadan Udtalelse vil tilvisse have stor Indflydelse paa deres Standsfæller, og skulde dette vise sig ikke at blive Tilfældet, saa komme de Herrer af Udvalgets Fleertal til os med Anmodning om at lægge Skuldre til, og saa hjælpe vi dem til en Evanglov, der vil naturligtvis sige ikke en egentlig Evanglov, men dog saadan en mildere Evang som den, deres egen Betænkning har ledet Tanken paa som billig og retmæssig, nemlig den, som kun forpligter Godseieren under Bøder, ikke til at sælge — nei, Salget skal være frit — men til at komme med Salgsplaner.

Mine Herrer, der foreligger ikke længere nogen Dagsorden fra Fleertallets Side; Situationen har klaret sig, idet nu kun den Dagsorden, som er stillet af min meget ærede Sidemand tilvenstre (Lehmann), staaer tilbage. Jeg troer ikke, at han endnu har taget det sydlige Indhold ud af den. Jeg er imidlertid saa enig med ham som muligt i, at det ikke er heldigt, at en Dagsorden er meget lang, jeg vilde endog i Almindelighed være tilbøje-

lig til at bedømme Godheden af en Dagsorden efter dens Korthed. Jeg vilde ikke kunne stemme for hans Dagsorden med dens saa rige Indhold; men naar han tager dette bort, ja, saa bliver der Noget tilbage, som — der er jeg enig med andre ærede Medlemmer her i Salen — ganske vist de Fleste kunne under-skrive, men som ialfald ikke kan nædføre Skade, og ligesom han nu har forstaaet den saaledes, at den skal hænde Landstingets gamle Opsat-telse af disse Forhold, saaledes forstaaer jeg den paa samme Vis og agter at stemme for den. Vi opgive ikke vore modstaaende Anskuel-ser, men Landstingets og Rigsdagens sidste Ord i denne Sag er indtil dette Nu dog steds det, at den lovgivende Magt, hvis fornuident skulde være, er berettiget til at skride til en egentlig Evanglov, og det i det Væsentlige paa den gamle Dagsordens Grundlag. Jeg voterer for min Vens Dagsorden i denne For-stand og mener derved at staae paa det Stands-punkt, som han selv agter at indtage, naar han i Dagsordenen har udtalt, at Landstinget fastholder Lovgivningsmagtens Myndighed over Fæstesagen. Det sydligere Indhold kan jeg ikke stemme for. Forhandlingen har jo tilstrækkelig vist, at man let er udsat for, at der skeer Stormløb paa Enkeltheder i en Dags-orden, og det er jo et Held, at den gamle Dagsorden dog endnu har kunnet modstaae de meget stærke Angreb, der i saa Henseende have været rettede mod den.

Formanden: Forinden Forhandlingen gaar videre, maa det være mig tilladt at bede ærede Medlemmer ikke at glemme, at Fleer-talsforslaget til en motiveret Dagsorden er taget tilbage. Hvis nemlig de ærede Herrer forglemme dette, troer jeg ikke, at vi med Hen-syn til Tilendbringelsen af Forhandlingerne ere videre, efterat Dagsordenen er taget til-bage, end vi vare, før dette skete.

Indenrigsministeren: Jeg skal ikke komme ind paa Betragtninger over det Fore-